

مجموعه مقالات - جلد دوم

کنفرانس

برنامه ریزی و مدیریت شهری

مشهد مقدس ۳۰۲ اسفند ماه ۱۳۸۵

۴۴. کاهش بار گردشگری کلان شهر مشهد از طریق تقویت قابلیت‌های گردشگری حوزه نمود آن (مطالعه موردی: بخش احمدآباد مشهد)..... ۹۲۶
۴۵. گذر از برنامه ریزی معیارگرا به برنامه ریزی حل مشکل اصلاحی، نمونه: مقایسه بین شیوه تعیین مشکلات در برنامه میان مدت شهرداری مشهد (معیارگرا) و شیوه برنامه ریزی حل مشکل اصلاحی (مشارکتی)، دکتر محمد رحیم رهنما..... ۹۵۴
۴۶. مدل سازی تاخیر تقاطع‌های چراغدار در حالت فوق اشباع، مسعود نادر نژاد، حبیب الله نصیری..... ۹۷۷
۴۷. مدلی برای توسعه شهرهای ایران بر اساس محاسبات بازارکار، دکتر محمد اجزاء شکوهی..... ۹۹۸
۴۸. مدیریت شهری و انتخاب شهردار، محسن خلیلی..... ۱۰۱۲
۴۹. مدیریت و مکان یابی پارکینگ به کمک سامانه اطلاعات جغرافیایی، ماشاءالله سعیدیان طبسی، کیان احمدی آذری..... ۱۰۲۵
۵۰. مقایسه تطبیقی ویژگی های میداین موفق در میدان شهدا (قبل و بعد از اجرای پروژه)، رهبر داوودیپور، علی مقدم آریایی، تکتم حنایی، فاطمه محمدنیا قرایی..... ۱۰۵۲
۵۱. مقایسه دو روش انتقال مستقیم و استقرار ایستگاههای انتقال در سیستم مدیریت مواد زائد جامد شهری (مطالعه موردی مشهد مقدس)، دکتر نعمت الله خراسانی، رضا رفیعی..... ۱۰۸۲
۵۲. نقش شوراهای اسلامی در توسعه اجتماعی پایدار شهر (مطالعه موردی شهر فرخ شهر)، شهرام شاکریان، زهرا شاهقلی..... ۱۰۹۴
۵۳. نگرش مدیران شهری در خصوص نحوه هماهنگی بین دستگاههای اجرایی (نمونه مشهد)، دکتر محمد رحیم رهنما، معصومه توانگر..... ۱۱۱۳
۵۴. وضعیت مسکن در بافت تاریخی شهر یزد، دکتر مهدی قرخلو، مهندس حسین کلانتری خلیل آباد..... ۱۱۲۹

شماره: ۲۹۱۳/ک

تاریخ: ۸۶/۹/۱۴

پیوست: ندارد

کنفرانس برنامه‌ریزی و مدیریت شهری

به نام خداوند جان و خرد

ریاست محترم دانشکده علوم اداری و اقتصاد

با اهدای سلام،

بدینوسیله گواهی می‌شود مقاله "مدیریت شهری و انتخاب شهردار" توسط جناب آقای دکتر محسن خلیلی عضو محترم هیئت علمی گروه علوم سیاسی آن دانشکده در کنفرانس برنامه‌ریزی و مدیریت شهری که در تاریخ‌های ۲ و ۳ اسفند ماه ۸۵ برگزار گردید، ارائه شده و در مجموعه مقالات کنفرانس به چاپ رسیده است. لازم به یادآوری است که عدم درج عنوان دانشگاهی ایشان در ذیل مقاله، ناشی از اشتباه در چاپ بوده که بدینوسیله تصحیح می‌شود.

با تشکر
علی شیرازی

دبیر کنفرانس برنامه‌ریزی و مدیریت شهری

رونوشت: دبیرخانه کنفرانس

دبیرخانه کنفرانس

مشهد، بلوار آزادی، نبش آزادی ۲۱، ساختمان معاونت خدمات شهری، واحد ۲۵۰، مرکز پژوهش‌های شورای اسلامی شهر مشهد
کدپستی: ۵۳۹۳۹-۹۱۸۷۹، تلفن: ۶۰۹۸۳۱۵ و ۶۰۹۸۳۱۳-۰۵۱۱، نمابر: ۶۰۹۸۳۱۵-۰۵۱۱، پست الکترونیک: upmc@um.ac.ir

مدیریت شهری و انتخاب شهردار

۱. طرح مسئله

با توجه به پیچیدگی و تنوع خاص مسائل مربوط به شهرها، اداره آنها هم نیاز به مدیریتی تحول خواه، کیفی، مشارکت جو و همه جانبه نگری دارد؛ از این رو این پرسش امروزه بسیار اهمیت یافته است که آیا شهرها باید به گونه سنتی اداره شوند و فردی منصوب از حکومت مرکزی به مدیریت امور بپردازد؟ و یا می توان در سطح محلی مدیرانی را انتخاب کرد که با نظارت یا بدون نظارت حکومت مرکزی کار کنند؟ در سطح خرد نیز این پرسش مطرح می شود که شهردار باید واحد چه ویژگیهایی باشد تا بتواند در اداره شهر با پیچیدگیهای خاص خودش، کامروا گردد؟ از یک سو می توان این نکته را پذیرفت که انتخاب شهرداران کلان شهرها به وسیله رای مستقیم مردم به تعمیق دموکراسی و نهادینه شدن هرچه بیشتر فرهنگ دموکراتیک در بین اقشار جامعه منجر می شود؛ زیرا رویه ها و نهادهای دموکراتیک از میان پیوندهای هزار توی اجتماع و گنجهای متقابل بین افراد جامعه سر بر می آورند. از دیگر سو، روش انتخاب شهردار فقط یکی از وجوه تشکیل دهنده مدل‌های مدیریت شهری است. مبانی و وجوه دیگر مدیریت شهری عبارت از پیوندی است که میان حکومت محلی، شوراهای، استانداردها و حکومت مرکزی برقرار می گردد. از آنجا که در ایران پیشینه ای دراز از حکومت‌های بسیار متمرکز گرا وجود داشته، بسیار سخت است بتوان بدون تعبیه رویه ها، نهادها و آموزش هنجارها و اخلاقها، به یارترین وجوه ضد متمرکز گرایانه دموکراتیک دست یازید.

طراحی و تعبیه ساختارهای نظارتی در درون مدل‌های دموکراتیک غیر متمرکز گرا (مانند نحوه مصرف بودجه شهرداری، تعیین مدیران شهری، انتخاب شهرداران، عزل آنان و استیضاح مدیران شهری) خود به خود امری دشوار است، چه برسد به آن که بخواهیم در محیطی که فاقد تجربه های مردم منشانه است این روش ها را پیاده کنیم. نگاه خاصتر نشان می دهد که در ایران، مدل مدیریت شهری نه تنها نقش رهبری سیاسی و اجتماعی شهر را به عهده ندارد، بلکه به ناچار به نوعی تابع سیاست متمرکز یافته پایتخت محور است و حتی در زمینه اجرای وظایف تخصصی و اجرایی، شهرداری نیز در شهر خود، از سر اجبار نیم نگاهی به فضای سیاسی شهر و راضی سازی تمامی سازمانها و نهادهایی دارد که خود را به هر شیوه، محق در اداره امور شهر می دانند.

تجربه های جهانی و مبانی نظری نشان می دهند که انتخاب مستقیم شهرداران توسط رای مردم، نیازمند تغییر کیفی در مدل مدیریت شهری در ایران است. می بایستی، هم ساز و کارهایی را برای چگونگی برقراری توازن قدرت میان شورا و شهردار اندیشید، هم نشان داد که به چه نحو میان وظایف گوناگون شهرداری و شورا می توان به طرز تخصصی تفکیک عقلانی ایجاد کرد و هم طراحی نظام خاص انتخاباتی را پیشه خود ساخت که هم مردم، هم نهادهای صنفی، هم شورا و هم ساختار حکومت مرکزی به نحو رضایتمندانه با آن موافق باشند و همگی به نحوی عادلانه از آن بهره مند گردند. قوانین موجود، ویژگیها و شرایط کیفی و ماهوی را برای تصدی منصب شهرداری احصاء نکرده و آن را در حد شرایط صوری رها کرده است. در حالی که اداره شهر با تخصصها و وظیفه های گوناگون، احصاء کیفی پیش شرطها را می طلبد. شرایطی که امروزه در قوانین عادی ایران مکتوب شده است تناسبی با مدیریت شهری موفق و کارآمد ندارد. قانون شهرداری مصوب یازدهم تیر ماه سال ۱۳۲۴ در فصل ششم طی سه ماده ۵۵ تا ۵۷، وظیفه ها و اختیارات شهردار را بر شمرده است. گوناگونی وظایف بیست و هشت گانه شهرداران، نمایانگر اهمیت شیوه گزینش شهردار است. نگارنده با بررسی نقاط ضعف و قوت شیوه های انتخاب مستقیم و غیر مستقیم شهرداران، مایل است پیشنهاد تازه ای را در باب شیوه انتخاب شهردار توصیه کند که طی آن، شهردار به طرز گزینش شود که هم مردم به صورت غیر مستقیم، و هم نهادهای مدنی به صورت مستقیم، در انتخاب او تاثیر گذار باشند.

۲. شهر، مدیریت شهری، شهردار

شهر، هم خاستگاه اصلی مدرنیته است و هم قهرمانش. هم دستورالعمل پنهان مدرنیته است و هم اینه تمام نمای آن. در شهر است که مدرنیته به بالندگی می رسد و در عین حال، مدرنیته است که شهر را جلوه خود می سازد. این دو چنان با هم ممزوج شده اند که ساختار از یکی بدون توجه به دیگری راه به جایی نخواهد برد. اگر از مفهوم برنامه ریزی شهری (به معنای علم اداره و کنترل سیستمهای شهری با هدف تخصیص بهینه منابع مالی و انسانی به منظور اصلاح ساختار فعالیت های اقتصادی، اجتماعی و کالبدی شهر) سخن می گوئیم اصولاً از سر مسامحه است، زیرا از مفهومی مدرن سخن گفته ایم، در حالی که هنوز تکلیف خودمان را با عناصر و مقومات مدرنیته روشن نکرده ایم. با در نظر گرفتن نگاهی روادارانه، برنامه ریزی شهری را متشکل از سه عنصر: مردم، شهرداری و حکومت دانسته اند که مشابه مثلثی است که بدون یکی از ضلعهای آن، توان اداره کامروایانه شهر را نمی توان یافت. عنصرهای سه گانه برنامه ریزی شهری همان برداشت هگلی از موجودیت جامعه سیاسی (body politic) است که به سه گروه فرد، نهادهای مدنی و دولت منقسم می شد. هرچه قدر بتوان در برنامه ریزی منجر به اداره شهر به این مقومات نزدیک شد می توان ادعا کرد که شهر به نحو مشارکت

۱۵. قریشی، شکوفه؛ سلیمانی، مصطفی؛ روحانی، مهدی [تدوین و تنقیح] (۱۳۸۳) مجموعه قوانین و مقررات نظام های حرفه ای، جلد دوم، تهران: معاونت پژوهش، تدوین و تنقیح قوانین و مقررات کشور نهاد ریاست جمهوری.
۱۶. کاظمیان، غلامرضا؛ سعیدی رضوانی، نوید (۱۳۸۱) امکان سنجی واگذاری وظایف جدید به شهرداریها، جلد دوم: مدیریت شهری و شهرداریها در ایران، تهران: سازمان شهرداریهای کشور.
۱۷. _____ (الف) (۱۳۸۳) امکان سنجی واگذار وظایف جدید به شهرداری ها، جلد سوم: بررسی و تحلیل وظایف شهرداریها در وضع موجود، تهران: سازمان شهرداریهای کشور.
۱۸. _____ (ب) (۱۳۸۳) امکان سنجی واگذاری وظایف جدید به شهرداریها، جلد چهارم: تحلیل وظایف شهرداریها در ایران، تهران: سازمان شهرداریهای کشور.
۱۹. _____ (پ) (۱۳۸۳) امکان سنجی واگذاری وظایف جدید به شهرداری ها، جلد پنجم: پیشنهاد و امکان سنجی واگذار وظایف جدید به شهرداری در ایران، تهران سازمان شهرداریها و دهیاری های کشور.
۲۰. مشکلاتی، پروانه (۱۳۸۳) اداره شهرهای جهان با الگوهای مشارکتی: شهرداریها، سال ششم، دوره جدید، شماره ۶۹، بهمن ۱۳۸۳، صص ۲۲ تا ۲۷.
۲۱. معصوم، جلال؛ علی آبادی، جواد (۱۳۸۱) چالش های مدیریت شهری در ایران: شهرداریها، سال سوم، دوره جدید، شماره ۳۵، فروردین ۱۳۸۱، صص ۵ تا ۱۱.
۲۲. مقیمی، سید محمد (۱۳۸۲) اداره امور حکومت های محلی: مدیریت سوزا و شهرداریها، تهران: سازمان سمت و دانشکده مدیریت دانشگاه تهران.
۲۳. ممتاز فریده (۱۳۸۳) جامعه شناسی شهر: تهران: شرکت سهامی انتشار، چاپ سوم.
۲۴. منتصراسدی، فاطمه سلیمانی، مصطفی؛ روحانی، مهدی [تدوین و تنقیح] مجموعه قوانین و مقررات نظام های حرفه ای، جلد اول، تهران: معاونت پژوهش، تدوین و تنقیح قوانین و مقررات نهاد ریاست جمهوری.
۲۵. منصور، جهانگیر [تدوین گر] (۱۳۸۱) مجموعه قوانین و مقررات مربوط به شهرداری - تهران: نشر دوران، چاپ دوم.
۲۶. مهرابی، امید (۱۳۸۲) ویژگیهای شهردار: شهرداریها، سال چهارم، دوره جدید، شماره ۴۷، فروردین ۱۳۸۲، صص ۱۱ تا ۱۴.
۲۷. هاشمی، فضل ا... (۱۳۸۱) سیر تحول قانون شهرداری در ایران و نقایص عمده موجود در آن: شهرداریها، سال چهارم، دوره جدید، شماره ۴۰، شهریور ۱۳۸۱، صص ۳۲ -